

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Extra Posten.

Torsdagen den 27 April 1820.

Om Dramatiska konstens tillstånd i China.

Utur beskrifningar af åtskilliga resande, som besökt China, kan man sammansätta en temligen åskådlig bild deraf, ehuru den väl icke gifver oss ett alltför gynnande begrepp om Chinesernas bildning och smak. Det besynnerligaste och obegripligaste tyckes vara, att skådespelens värde vanligen står i omvänt förhållande med åskådarnes rang, och att de förra äro i samma mån haltlösa och låga, som de personer äro höga och förnåma, till hvilkas nöje de äro bestämda. År 1692 roadde man den ryske Gesandten *Ysbrandt Iwes* vid hofvet i Peking och i Hans Kejsersliga Majestäts egen närvaro med taskspelerier, luftsprång och harlekinader, men på ditresan lät Guvernören i en stad nära den stora muren för samma Gesandt uppföra en regelmesig dram. "Först," berättar han — "uppträdde ett ganska vackert fruntimmer, klädt i guldtyg, prydt med juveler och en krona på hufvudet. Hon föredrog sitt tal sjungande, under behagliga kroppsrörelser och med en vacker röst, hvarjemte hon höll en solfjäder i handen. Efter denna prolog följde sjelfva pjesen, foreställande en längst afleden chinesisck kejsares historia, som varit sitt lands välgörare, och till hvars minne detta skådespel skulle vara

författadt. Hjelten uppträdde i en lysande kejserslig dragt, med spiran i handen, stundom åtföljd af en talrik hofstat med vissa kännetecken och vapen, samt under larmet af trummor etc. Mellanakterna fylldes af ett slags farcer, som speltes af hjeltens svit, hvars karrikatur-drågter och sminkade ansigten ej voro sämre än hvad jag sett i Europa i denna väg; och så litet jag än förstod af språket, var jag rätt mycket road af dessa narraktigheter."

Likaså berättar engelsmannen *Bell*, som år 1719 åtföljde en rysk Legation till Peking, att hofvets nöjen bestodo i brottningar, fäktningar, språngkonster och fyrverkerier. — En lustbarhet, som en af Kejsarens söner hade gifvit denna Legation, var likval något bättre. — Om skådespelen säger han: "Sju krigare uppträdde med åtskilliga vapen i sina händer och förskräckliga masker för sina ansigten. Sedan de hade gått några gånger öfver skådeplatsen och besigtigat sina ömsesidiga vapen, begynte de en strid, hvari en af hjeltarna blef slagen. Då nedsteg under dunder och blix en engel i ett måln, åtskiljde de stridande med ett ofantligt svärd, samt förjagade dem från skådeplatsen, och efter denna fredsstiftning flög han åter upp åt höjden under eld och rök, på samma sätt som han nedkom derifrån. Ändtligen följde några komiska stycken, som syntes mig temligen lustiga, ehuru jag ej förstod hvad som sades. Men en komedi, som

uppfördes i ett värdshus i Peking af världens egna skådespelare, och hörde till lustbarheterna vid ett kalas, föranstaltadt af en ung chines till Legationens ära, gjorde alla mycket nöje. Aktörer och aktрисer voro rikt klädda och iakttago ett ganska anständigt uppförande."

I Lord *Macartneys* egen Journal finnes en beskrifning på brottningar, danskonster på ståltråd, och fyrverkerier, dem man låtit föreställa till firande af hans ankomst till Kejsar *Kien-lung*, men om hvilka han talar temligen föringande, med undantag af den skicklighet, hvarmed chineserne förstå att gifva alla slags färger och gestalter åt sina glädje-eldar. "De teatraliska föreställningarna," säger han, "voro ganska mångfaldiga och så val tragiska som komiska. Flera stycken följde på hvarandra, ehuru utan någon synbar förbindelse sins emellan. Några voro af historiskt innehåll, andra endast digt, i recitativ, i sång och i tal, men utan instrumental-accompagnement, och för öfrigt öfverlastade med faktningar, dräpdrag och annat öfligt theater-larm. Slutet var en stor pantomim, som, att dömma efter det vunna bifallet, ansågs för ett masterstycke i upplifning och utförande. Så mycket jag kunde förstå, syntes den betyda oceanens och jordens formålningssäst. Den sednare frambar till åskådande sina mångfaldiga rikedomar och alster, såsom: drakar, elefanter, tigrar, örnar, strutsar, ekar, granar och andra arter utur djur- och vext-riket. Oceanen, för att ej gifva efter, dref sitt rikes dyrbarheter upp på torra landet, i gestalt af hvalfiskar, delfiner, leviathaner och andra sjö-vidunder (oberäknat skepp, klippor, musslor och koraller); allt framställt af dolda skådespelare, som med undransvärd fardighet förstodo att utföra sina uppgifter. Sedan begge dessa land- och sjöskaror, en hvar särskildt, en lång stund gjort en ring-gång på skådeplatsen, förenade de sig till en massa, gjorde front i förgrunden, och svängde sig efter några manöver till höger

och venster, för att i midten lemna rum åt en hvalfisk, som tycktes vara truppens anförare, och, framsimmande på skådeplatsen, tog sin riktning emot Kejsarens loge, för att helsa Hans Maj: med tvenne vattenstrålar, innehållande flera tunnor, som från dess mun uppstego i höjden, och ögonblickligen försvunno genom de i golvet behintliga öppningar. Denna vattensprutning mötogs med obeskrifligt jubel, och några höga personer, som suto vid min sida, gifvo sig all möda att isynnerhet göra mig derpå uppmärksam, under de flera gånger ropade: *Hao! Hung-hao!* (härligt, förträffligt!) —

I *Barrows* berättelse om de lustbarheter, som år 1795 anställdes till holländska Legationens ära, omtalas bland annat ett slags pantomimisk framställning, hvori "skådespelare, insyddes i hudar, föreställde vilda djur, och gossar, prälande i Mandarincostumer, jagade dem." Någon tid sednare, efter en månformörkelse, som hade försatt hela hofvet i en faslig bestörtning, uppfördes äfven en pantomim, som skulle föreställa drakarnas och månens strid. Vid detta tillfälle gjordes en myckenhet evolutioner af två- till trehundra prester, som på långa käppar buro lyktor, hvarjente de dansade och hoppade öfver stolar och bord, hvilket gjorde Hans Maj: och hofherrarna mycket nöje. — Äfven *de Guignes*, som också hörde till Ambassadens svit, beskriver denna scen såsom hogst löjlig. Hans ord äro följande: "Ett antal chinesare uppträdde, hvilka, på tre alnars afstånd från hvarandra, buro tre långa drakar af sidenpapper, som blåfärgade och med hvita fjäll voro öfversädda med brinnande lampor. — Dessa drakar, sedan de först med tillbörlig respekt hade helsat på Kejsaren, rorde sig med mycken värdighet upp och neder, då månen hastigt gick upp och de begynte sväfvabak efter honom. Men han trädde utan fruktan mellan begge, och sedan de länge nog sett på honom, syntes de hafva öfverlagt, att han torde vara en för stor

munsbit att uppsluka, och beslöto att göra ett ärefullt återtåg, hvilket verkställdes med samma ceremoni som deras ankomst. Månen, stolt öfver sin vunna seger, tågade ofantligt uppblåst sina färde, ehuru, som man kunde märka, något angripen af den uthärdade jagten."

Men det är icke haltlöshet och trivialitet man förebrår den chinesiska skådeplatsen, utan den plumpa oanständighet, den någon gång tillåter sig. *Barrow* säger, att en Europé i Canton stundom förjagas utur skådespelshuset af de låga framställningarna. "I bedragna äkta människors händelser, som vanligen utgöra lustspelens innehåll," säger *de Guignes*, "förekomma ej sällan alltför fria situationer, hvori de spelande äfven lägga så mycken sanning, att ett sedligt öga ej kan uthärda den." Till bevis härpå anför han följande exempel, hvartill han sjelf varit ögonvittne: "pjeseus hjeltinna råkade i välsignadt tillstånd och nedkom på theatern. Denna pjese hette *See-hou Pagoda*, och föreställde förstöringen af den nu mera i ruiner liggande Pagoden vid den namnkunniga sjön, som beskrifves af *Barrow* under namn af *Lui-Pung-ta* eller dundervindarnas tempel."

"Flera genier sittande på ormar," fortär *de Guignes*, "och tågande fram och åter längs efter stranden, öppnade scenen. En grannskaplig Bonz uppträder för att förklara en af dessa gudinnor sin kärlek. Denna, som ej bekymrar sig om sina systars varningar, lyssnar till ynglingens kärleksbetygelsor, blir fruktsam och framförder på theatern ett barn, som i ögonblicket går rakt. Uppbragta öfver det skandalösa äfventyret, förjagas Bonzen af Feerna, åskan nedslår i Pagoden, och det hela slutades med dess förstöring, som allrasist visar sig för åskådaren i samma tillstånd, hvori den ännu i dag synes vid stranden af den omtalade sjön."

När sådana uppträden kunde försätta åskådaren i förtjusning, så var det väl naturligt, att *de Guignes* måste deraf sluta

till en sedligt förderfvad karakter. Likväl bör man ej alltför strängt dömma om framställningar, dem vi i Europa öfvertråffade flera århundraden efter den tid, då de chinesiska farçerna skrefvos. *Warton* berättar, att i England, vid representationen af ett skådespel, kalladt: *Gamla och nya Testamentet, Adam och Eva verkligen framställdes nakna*, och i den följande scenen beklädda med fikon-förkläden; och *Malone* säger, att i *Jakob den förstas* tid "flera personer voro alldeles nakna i ett andeligt skådespel, som uppfördes i Oxford, och bevistades af Konungen, Drottningen och de förnämsta Ladys."

Barrow framställer den förmodan, att de själ-lösa höf-lustbarheterna i China torde hafva blifvit införda af Tartarerna, emedan de äro mera beslägtade med deras råa seder, än sångerna och recitativet i det regelmessiga Drama, som närmare öfverensstämmer med de ceremoniosa Chinesernas anda. Islams tvenne bekännare, som hafva besökt China, nämna ej ett ord om denna sak. *Marco Polo* anmärker blott, att Buffoner, musikanter och grotesk-dansare blifvit nyttjade vid Kejsersliga högtidligheter. Förmodligen innehades således thronen redan vid denna tid af Tartarer.

Så vidt frågan var om det åskådliga i de chinesiska skådespelen kunna nämnde resebeskrifvare ej hafva irrat sig. Men mycket annat bör sättas på deras språkokunnighets räkning. De kunde visserligen anmärka och beskrifva det osmakliga, som förolämpade ögat, men ej bedömma sjelfva dramens dialog, som, alldeles ofattlig, för dem ej kunde hafva något intresse. Europeerne hade således en temligen ofullständig måttstock i sina händer för att grundligen afgöra dess värde eller ovärde. Allt dittills existerade i Europa blott ett enda chinesiskt drama, som i en af *Pater Premare* temligen stympad öfversättning under namn af den *Fader och moderlöse i Chao*, hvilken är införd i den gamla samlingen af etthundra skådespel från

fjortonde århundradet under *Yunns* *) dynasti. *Voltaire*, som förflyttade detta stycke till franska skådeplatsen, med titel af *L'orphelin de la Chine*, anser det som en dyrbar minnesvård af chinesisck litteratur från denna tidiga period — visserligen barbariskt i jemförelse med den sednare dramatiska konsten i Europa, men vida öfver allt som vår verldsdel hade att berömma sig af, den tid detta författades af den chinesiscka skalden. *Voltaire* ställer det i bredd med de engelska och spanska sorgspelen i sjuttonde århundradet, och anmärker, att det chinesiscka styckets handling, i likhet med *Shakespears* och *Lope de Vegas* Tragedier, räcker i tjugufem år. Han medgifver, att "den fader- och moderlöse i *Chao*" har, med all sin osannolikhet i handlingen, något intagande, och oaktadt den ändlösa mängden af händelser, förekomma och utvecklas alla på det klaraste och enklaste sätt. Men också anser han detta såsom styckets enda förtjenst, emedan det öfverallt saknar tidens och handlingens enhet, karakter, diktion och passion. Till någon del falla likväl dessa brister *Premares* öfversättning till last, emedan han obarmhertigt utelemnat de flesta af de poetiska ställen, som hade likhet med den grekiska choren, och hvare känsla, passion o. s. v. voro uttryckta, följaktligen det bästa i hela stycket.

(Slut e. a. g.)

Den sjungande björnen.

Den bekanta operetten *Jägaren och Mjölkslickan* speltes ofta på en af Londons teatrar. En ung Lord såg en representation deraf, och det stället der jägaren slåss med björnen, sätter sig på honom och sjunger en visa, behagade honom isynner-

*) Denna dynasti begyntes 1260 och gick under 1333.

het. Han bad Direktörn att nästa gång få spela björnen, hvilket äfven skedde. Men under striden vände Lorden bladet om, slog jägaren under sig, satte sig på honom och sjöng jägarens visa.

Infall af Aktören Foote.

En af *Footes* bekanta prisade de behag han funnit hos en Dame, som enligt andras omdöme ej var särdeles begåfvad. "Hvare före gör ni då inte edra anspråk gällande på dessa fullkomligheter?" frågade *Foote*. — Med hvad rätt skulle jag kunna göra det? frågade åter den förre. — "Med folk-rätten, svarade *Foote*; ni är ju deras första upptackare."

Om en ung herre som gjorde mycken skuld, och tröstade sina kreditorer med tomma löften, sade *Foote*: "Det är en yngling, som lofvar mycket."

Foote hörde någon berömma de Indianska qvinnornas ömhet, som efter sina manners död kastat sig i lågorna. Härvid anmärkte *Foote*, att de engelska damerna vore långt ömmare. "Före brölloppet," sade han, "brinna de för sin första man och sedan för den andra."

En man af något tvetydig karakter berömde sig af ett enkelt och öppet väsen. Mitt hjerta svärfvar alltid på min tunga, var hans vanliga talesätt. "Jag har alltid trott," svarade *Foote*, "att det ej satt på rätta stället."

En gammal herre hade gift sig med en ung flicka. En Dame, som talte härom med *Foote*, anmärkte, att den förre måste ha varit kär, och förtjente således mera medlidanshet än tadel. "Mycket sant," sade *Foote*; "kärleken är liksom kopporna; ju sednare sjukdomen kommer, ju värre slutas han."

N:o 35 utgifves nästa Måndag.

Stockholm, tryckt hos JOHAN IMNELIUS, 1820.